

TAMPEREEN KAUPUNKISEUTU

Valtion ja Tampereen kaupunkiseudun kuntien välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus 2016–2019

Kangasala
Lempäälä
Nokia
Orivesi
Pirkkala
Tampere
Vesilahti
Ylöjärvi

Neuvotteluryhmä 7.4.2016
Kuntajohtajakokous 15.4.2016
Seutuhallitus 27.4.2016

SISÄLLYS

1.	SOPIJAOSAPUOLET	3
2.	LÄHTÖKOHDAT	3
3.	SOPIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	4
4.	VALTION VÄLINEET SOPIMUKSEN TOTEUTTAMISEKSI	4
5.	KAUPUNKISEUDUN STRATEGISET TAVOITTEET, KÄRKIHANKKEET JA TOIMENPITEET	6
5.1.	Elinvoimainen seutu	6
5.2.	Vahvat yhdyskunnat	8
5.3.	Sujuva arki	10
5.3.1.	Monipuolinen asuntotuotanto ja asunnottomuuden ennaltaehkäisy	10
5.3.2.	Palvelujen saavutettavuus	11
6.	SOPIMUKSEN TOTEUTUMINEN	13
7.	ALLEKIRJOITUKSET	14

1. SOPIJAOSAPUOLET

Valtio: Ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Liikennevirasto, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA).

Tampereen kaupunkiseudun kunnat: Tampere, Lempäälä, Kangasala, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Vesilahti, Ylöjärvi. Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä koordinoi kuntien välistä yhteistyötä.

Neuvotteluista on informoitu Pirkanmaan liittoa. Valtiovarainministeriö on osallistunut sopimusvalmisteluihin.

Sopimuskaudella selvitetään kaupunkiseudun lähikuntien roolia kuntayhteistyössä.

2. LÄHTÖKOHDAT

Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman 29.5.2015 mukaisesti:

”Hallitus tukee kaupunkiseutujen ja kasvukäytävien sekä eri alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan kilpailukyvyyn parantamista muun muassa kehittämällä sopimus pohjaista yhteistyötä valtion kanssa.”

Hallitusohjelman asuntopoliittisessa liitteessä todetaan, että:

*”Valtio edellyttää kasvukeskuksissa ja niiden läheisyydessä toteutettavien suurten infra-hankkeiden ehtona tontti- ja asuntotuotannon olennaista lisäämistä kumppanuusperiaatetta noudattaen valtion ja kuntien sekä kuntien keskinäisessä yhteistyössä. **Hallitus solmii asumista, maankäyttöä ja liikkumista yhteen sovittavan ja asuntotuotantoa sekä kasvua vauhdittavan aiesopimuksen suurimpien kaupunkiseutujen kanssa. Siinä on huomioitava asuntomarkkinoiden monimuotoinen kehittäminen.**”*

Tämä sopimus on jatkoa Tampereen kaupunkiseudun kuntien ja valtion välisille maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL-) aiesopimuksille 2011–2012 ja 2013–2015.

Tampereen seudulla lähtökohtana on Rakennesuunnitelma 2040 ja sen toteutusohjelma, jotka Tampereen kaupunkiseudun seutuhallitus hyväksyi joulukuussa 2014 ja kuntien valtuustot alkuvuodesta 2015. Lisäksi lähtökohtana huomioidaan valtion ja Tampereen kaupungin välinen aiesopimus raitiotien rakentamisesta.

Sopimuksen sisältö ja työnjako on sovitettu yhteen Tampereen kaupungin kasvusopimus-hakemuksen kanssa. Sopimuksessa on huomioitu lisäksi Suomen kasvukäytävän hakemus.

3. SOPIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Sopimus perustuu valtion ja seudun kuntien yhteiseen tahtotilaan Tampereen kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisestä. Sopijaosapuolet sitoutuvat edistämään tässä sopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista. Toimenpiteillä on huomattavia positiivisia työllisyyttä ja elinkeinoelämää tukevia vaikutuksia.

Sopimuksella edistetään hallitusohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden sekä kansallisten ilmasto- ja energiatavoitteiden toteutumista Tampereen kaupunkiseudulla.

Sopimuksen tavoitteena on, että kaupunkiseudun yhdyskuntarakenne eheytyy ohjaamalla asumista, työpaikkoja ja palveluja nykyiseen rakenteeseen, keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeille asemakaavoituksen sekä täydennysrakentamista tukevien toimenpiteiden avulla. Liikennejärjestelmää ja kaavoitusta ohjataan kestävästi liikuttamisen edistämiseksi ja hyvien joukkoliikennevyöhykkeiden hyödyntämiseksi. Tietoon perustuvien digitaalisten liikennepalvelujen syntymistä edistetään ja testataan erilaisilla kokeiluilla. Vaihtoehtoisten energiamuotojen käyttöä joukkoliikenteessä lisätään. Osapuolet nostavat kestävien kulkutapojen palvelutasoa ja mahdollistavat digitaalisten palvelujen syntymistä käyttäjille henkilö- ja tavaraliikenteessä.

Sopimusmenettelyllä vahvistetaan niin ikään Tampereen kaupunkiseudun Rakennesuunnitelman 2040 sitovuutta ja konkretisointia. Painopiste on koko kaupunkiseudun taajama-alue huomioiden yhdyskuntarakennetta eheyttävissä, joukkoliikennettä tukevissa ja keskuksia kehittämissä toimenpiteissä sekä seudullisesti merkittävien hankkeiden toteuttamisessa. Monimuotoisen asuntotuotannon edellytykset turvataan kuntien ja valtion toimenpitein.

MAL-sopimukseen sisällytetään vain keskeisimmät, vaikuttavimmat ja kuntien keskinäistä yhteensovittamista sekä kuntien ja valtion yhteisiä toimenpiteitä edellyttävät maankäyttöä, asumista ja liikennejärjestelmän kehittämistä koskevat toimenpiteet. MAL-sopimukseen sisällytetään myös yhteiset toimenpiteet liikenteen ja muiden digitaalisten palveluiden tarvitseman tiedon keräämiseksi ja hyödyntämiseksi, samoin toimenpiteet näiden palveluiden tarvitseman infrastruktuurin kehittämiseksi.

4. VALTION VÄLINEET SOPIMUKSEN TOTEUTTAMISEKSI

Valtio osoittaa Tampereen kaupunkiseudun kunnille kunnallistekniikka-avustuksia. Painopiste kunnallistekniikka-avustusten kohdentamisessa on joukkoliikenteeseen tukeutuvien alueiden täydennysrakentamisessa.

Valtio osoittaa Tampereen kaupunkiseudun kunnille rahoitusta pieniin kustannustehokkaisiin liikennehankkeisiin (ns. MAL-raha) sopimuskaudella yhteensä 5 miljoonaa euroa ja edellyttää kuntien käyttävän vastaavan summan toimenpiteisiin. MAL-rahoitus kohdistetaan joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn sekä liityntäpysäköinnin kehittämiseen. Valtio selvittää mahdollisuuksia kohdistaa pieniä kustannustehokkaita MAL-hankkeita kuntien katuverkolle.

Valtio osoittaa Tampereen kaupunkiseudulle joukkoliikennetukea noin 8,2 miljoonaa euroa joukkoliikenteen hankintaan sekä edistämään joukkoliikenteen lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmien yhteensopivuutta ja uudistamista sekä digitaalisten liikennepalvelujen syntymistä. Uusia liikennepalveluja koskevia toimenpiteitä ja niiden rahoitusta tarkastellaan vuosittain.

Valtio osallistuu raitiotien toteuttamiskustannuksiin. Tampere päättää raitiotien rakentamisesta syksyllä 2016 allianssin kehitysvaiheen päätyttyä.

Valtion liikenteeseen kohdistuvia rahoitusvälineitä ja tukia ohjataan kokonaisuutena vaikuttavuuden parantamiseksi. Ohjauksessa huomioidaan kaupunkiseudun liikennejärjestelmän tavoitekokonaisuus. Toimenpiteet ja rahoituskohteet täsmennetään sopijaosapuolten yhteistyönä osana kaupunkiseudun jatkuvaa liikennejärjestelmäsuunnittelua.

Valtio hakee suurten infrahankkeiden rahoittamiseksi innovatiivisia rahoitusmalleja ja kokeiluhankkeita. Infrahankkeiden toteuttamisedellytyksiä ja vaikutuksia selvitetään kokonaisuutena.

Valtio valmistelee seuraavia lainsäädäntöhankkeita ja sujuvoittaa säädöksiä: liikennekaari -markkinoiden toimivuuden varmistaminen ja alalle tulon esteiden poistaminen.

Valtio edistää bio- ja kiertotalouden investointeja ja vauhdittaa bio- ja kiertotalouden ja cleantechin uusien innovaatioiden käyttöönottoa kokeiluhankkeilla ja innovatiivisilla julkisilla hankinnoilla.

Valtion tukeman asuntotuotannon lisäämiseksi valmistellaan lainsäädäntöhanke vuokra-asuntojen rakentamiseen tarkoitettua uudesta 10 vuoden välimallista.

5. KAUPUNKISEUDUN STRATEGISET TAVOITTEET, KÄRKIHANKKEET JA TOIMENPITEET

5.1. ELINVOIMAINEN SEUTU

Tavoite: Kaupunkiseudun elinvoimaa ja kilpailukykyä lisätään parantamalla alueen valtakunnallista ja kansainvälistä saavutettavuutta. Kansallisesti tärkeät kytkeytymissuunnat ovat Suomen kasvun käytävä (HHT) sekä läntisen ja keskisen Suomen kaupunkien verkko. Kasvua ja työpaikkojen syntymistä tuetaan kasvuinvestoinneilla sekä maankäytön ja liikenteen ratkaisuilla osaamiskeskuksissa ja yritysalueilla.

1. Tampereen kaupunkiseutu ja valtio edistävät Tampere-Pirkkalan lentokentän kehittymistä ja sujuvia matkaketjuja ja matkustajapalveluita kaupunkien keskustoista lentoasemalle. Toimenpiteellä tuetaan kentän kehittymistä suoria kansainvälisiä ja laajoja jatkoyhteyksiä tarjoavana kenttänä läntisen ja keskisen Suomen väestön ja elinkeinoelämän tarpeisiin. AiRRport-vision toteuttaminen tuo aika- ja taloushyötyjä matkustajille.

Alustavia seurantakohteita:

- Lentoyhteyksien ja lentomatkustajien määrä
- Lentobussikokeilun edistyminen

2. Tampereen kaupunki ja valtio kehittävät Tampereen asemakeskusta Suomen kasvukäytäväkeskuksena ja valtakunnallisena solmukohtana. Asemakeskus yhdistää kaupunkikeskustan osat ja synnyttää houkuttelevan asuin- ja yritysalueen. Lisäraidekapasiteetin suunnittelu välillä Tampere-Riihimäki etenee ja luo edellytyksiä seudullisille, kansallisille ja kansainvälisille matkaketjuille.

Alustavia seurantakohteita:

- Asemakeskuksen suunnittelun ja toteutuspäätöksen eteneminen
- Tampere-Helsinki -yhteysvälin junaliikenteen kehittämisedellytykset (kokonaisuus)

3. Tampereen raitiotie on yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja kestävästä liikkumisesta tukeva kärkihanke. Se luo edellytyksiä palveluliiketoiminnan kasvulle ja kampuksia yhdistävälle tiede-, koulutus- ja innovaatiotoiminnalle. Tampereen kaupunki päättää raitiotien rakentamisesta syksyllä 2016. Valtio osallistuu raitiotien rakentamiskustannuksiin 71 milj. eurola. Sopimuskaudella kunnat laativat alustavan suunnitelman seudullisesta raitiotiestä.

Alustavia seurantakohteita:

- Raitiotien päätöksenteon ja toteutuksen eteneminen
- Raitiotien seudullisen laajenemisen suunnittelun eteneminen
- Kaupunkikehittämishankkeet raitiotien vaikutusalueella

4. Tampere, Nokia ja Ylöjärvi kehittävät yhdessä Kolmenkulman aluetta cleantech-teollisuuden tarpeisiin. Kolmenkulman Eco Industrial Park soveltuu pilotti- ja demonstraatioalueeksi erityisesti cleantech-alan yrityksille. Seudullista kokonaisuutta täydentää Tampereen ja Kangasalan rajalle kasvava bio- ja kiertotalouden keskittymä Tarastenjärvi. Kunnat sopivat raja-alueiden suunnittelu- ja toteutusyhteistyön käytännöistä. Korkeakoulujen ja yritysten yhteistyöllä edistetään uusien cleantech-ratkaisujen syntymistä. Valtio edistää tavoitetta kokeiluhankkeilla ja innovatiivisilla julkisilla hankkeilla.

Alustavia seurantakohteita:

- *Cleantech- ja kiertotalousalueiden kehittämistilanne*
- *Valtion rahoitus klusterille*

5. Kunnat sujuvoittavat yhdessä Pirkanmaan ELY-keskuksen ja toiminnanharjoittajien kanssa cleantech- ja muiden yritysalueiden suunnitteluprosesseja. Sopijaosapuolet käynnistävät eteläisen kasvusuunnan osalta Pirkkalan ja Lempäälän alueille sijoittuvien tulevaisuuden työpaikka-alueiden ja liikenneyhteyksien suunnittelun. Valtio osallistuu kokonaisuuteen edistämällä vt:n 3 uuden linjauksen (Lempäälä-Pirkkala) ja 2-kehän (lentoasema-Lentola) suunnittelua.

Alustavia seurantakohteita:

- *yritysalueiden suunnitteluprosessit*
- *Eteläisten työpaikka-alueiden suunnittelun eteneminen*
- *Vt:n 3 ja 2-kehän suunnittelun eteneminen*

6. Sopijaosapuolet (Pirkkala, Tampere, liikennevirasto ja Pirkanmaan ELY-keskus) suunnittelevat yhteistyössä Härmälän-Partolan-Lakalaivan alueen palvelujen, yritystoiminnan, asumisen ja liikenteen kokonaisuutta. Sopijaosapuolet toteuttavat alueelle laaditun liikennesuunnitelman.

Alustavia seurantakohteita:

- *Härmälä-Partola-Lakalaiva -alueen suunnittelun eteneminen*
- *Alueen liikennejärjestelyiden toteutuksen eteneminen*

7. Sopijapuolet edistävät liikenteen digitalisaatioon ja uusiin teknologiaratkaisuihin perustuvan uuden liiketoiminnan syntymistä mm. mahdollistamalla kokeilut todellisessa fyysisessä ympäristössä ja lisäämällä palveluiden tarvitsemää tietopohjaa.

Alustavia seurantakohteita:

- *Liikenteen digitaaliset palvelut ja sovellukset*
- *Standardimuodossa olevat avoimet datalajit*

8. MAL-sopimuksen kokonaisuudet ovat merkittäviä hankkeita ja julkisia hankintoja. Sopimuksen toimeenpanolla sopimusosapuolet tarjoavat julkisten hankintojen alueellisen referenssiympäristön.

Alustavia seurantakohteita:

- *Suurten infrahankkeiden määrä ja hankintatavat*

5.2. VAHVAT YHDYSKUNNAT

Tavoite: Kaupunkiseudun yhdyskuntarakennetta eheytetään ohjaamalla asumista, työpaikkoja ja palveluja nykyiseen rakenteeseen, keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeille. Joukkoliikennejärjestelmää kehitetään monipuolisemmaksi ja edistetään kestävästä liikkumisesta.

9. Kunnat laativat strategiset yleiskaavat valmistuvan maakuntakaavan mukaisen yhdyskuntarakenteen ja infraratkaisujen edistämiseksi sekä päivittävät maankäytön toteuttamissuunnitelman.

Alustavia seuranta-kohteita:

- Kuntien strategisten yleiskaavojen laadintatilanne ja maankäytön toteutusohjelmien ajantasaisuus
- Yleis- ja asemakaavavarojen

10. Kunnat ajantasaistavat maapoliittiset periaatteet rakennesuunnitelman toteuttamiseksi. Periaatteita suunnataan yhdyskuntarakenteen täydentämisen, hallitun kasvun ja kilpailun mahdollistamiseksi.

Alustavia seuranta-kohteita:

- Rakennesuunnitelman maapoliittisten toteutustapojen seudullinen päivittäminen
- Kuntien maapoliittisten ohjelmien ajantasaisuus
- Kuntien maanhankinta: raakamaa ja yhdyskuntarakenteen täydentämiskohteet

11. Kunnat monipuolistavat ja eheyttävät yhdyskuntarakennetta joukkoliikennevyöhykkeillä ja keskuksissa sekä varmistavat riittävän asuntotuotannon olemassa olevassa yhdyskuntarakenteessa. Kaavoituksessa ja täydennysrakentamisessa varmistetaan sujuvat kävely- ja pyöräily-yhteydet. Tampere asemakaavoittaa asuntoja raitiotiehen kytkeytyville alueille liitteenä esitetyn mukaisesti. Liite: asumisen kaavoitus.

Alustavia seuranta-kohteita:

- Väestö- ja työpaikkamäärien kehitys keskuksissa. Toimialojen ja työpaikkojen sijainti ja muutokset
- Maankäytön suunnittelu keskuksissa ja joukkoliikennevyöhykkeillä
- Asemakaavoissa asumiselle kaavoitettu määrä eri vyöhykkeillä, ml. raitiotien vyöhykkeellä
- Valmistuneiden asuntojen sijoittuminen eri vyöhykkeille
- Kulkumuotojakauma vyöhykkeittäin (liikennetutkimus 2016)
- Kunnallistekniikka-avustukset yhdyskuntarakenteen täydentämisessä: kohteet, avustussummat

12. Asemanseutuja vahvistetaan asumisen, liikkumisen ja palveluiden keskittymänä. Tampereen asemakeskuksen yleissuunnitelma valmistuu ja sen toteutuksesta sovitaan yhteistyössä valtion ja Tampereen kaupungin kesken. Lempäälän ja Nokian keskustoja sekä Tampereen Tesomaa vahvistetaan asemanseutuina asemakaavoin ja rakennushankkein.

Alustavia seuranta-kohteita:

- Tampereen asemakeskuksen edistyminen
- Lempäälän ja Nokian keskustojen asemakaavoituksen edistyminen
- Tesoman asemakaavoituksen ja seisakesuunnittelun edistyminen

13. Autojen ja pyörien liityntäpysäköintiä lisätään. Kunnat ja valtio sopivat liityntäpysäköinnin toteutuskustannusten jakoperiaatteista.

Alustavia seuranta-kohteita:

- Liityntäpysäköintipaikkojen toteutuksen periaatteet

- *Liityntäpysäköintialueiden ja -paikkojen määrä*
- *Liityntäpysäköinnin käyttäjämäärät (selvitettävä saadaanko jostain)*

14. Osapuolet selvittävät yhteistyönä, miten sekä Tampereen tavaraliikenteen ratapihaa rata-verkon merkittävänä solmupisteenä että alueeseen kytkeytyvää maankäyttöä (ottaen huomioon mahdolliset vaarallisten aineiden kuljetuksista aiheutuvat vaara- ja haittatekijät) voidaan kehittää yhteiskunnan kokonaisedun kannalta parhaalla tavalla.

Alustavia seurantakohteita:

- *Selvitystyön eteneminen*

15. Kaupunkiseudulle laaditaan viherrakenteen yleissuunnitelma, joka kattaa virkistysalue- ja ekologiset verkostot. Yleissuunnitelman tarkoituksena on selkeyttää luonnonsuojelulain poikkeamispäätösten käsittelyä alueilla, missä poikkeamilla on merkitystä yhdyskuntarakenteen eheyttämisen, täydennysrakentamisen tai toimivan liikennejärjestelmän näkökulmasta. Luonnonsuojelulain mukaisten poikkeamisedellytysten täyttyessä tullaan pilotoimaan kompensatiomenettelyjä, joilla voidaan turvata priorisoituja luonnonarvoja muuttuvassa ympäristössä.

Alustavia seurantakohteita:

- *Viherrakenteen yleissuunnitelman laadinnan edistyminen*

5.3. SUJUVA ARKI

5.3.1. Monipuolinen asuntotuotanto ja asunnottomuuden ennaltaehkäisy

Tavoite: Kunnat varmistavat asuntotuotantotavoitteiden toteutumisen asemakaavoituksella ja tontinluovutuksella. Kokonaisasuntotuotantotavoite on keskimäärin 3 160 asuntoa vuodessa. Siitä asumiskustannuksiltaan kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon osuus on 25 %, sisältäen sekä ARA-rahoituksella toteutettavan että kuntien oman, ARA-vuokratasoa vastaavan, vapaarahoitteisen vuokra-asuntotuotannon. Tuotantotavoitteet jakautuvat yhteisvastuullisesti liitetaulukon mukaisesti (% ja abs.-määrät/tontit). Asunnottomuutta ehkäistään valtion ja kuntien yhteisin toimenpitein.

16. Kunnat edistävät asuntotuotannon ja asuinympäristöjen monipuolisuutta kehittämällä kaavoitusta ja tontinluovutusta kumppanuuksin, kokeilu- ja kilpailuin sekä vahvistamalla rakentamisen laadunohjausta.

Alustavia seurantakohteita:

- Valmistuneet asunnot kaupunkiseudulla ja kunnittain
- Kaavoituksen ja tontinluovutuksen kehittäminen, esimerkkejä
- Luovutuskelpoiset tontit (AP kpl, AR k-m², AK k-m²)

17. Kunnat asemakaavoittavat ja luovuttavat tavoitetta vastaavasti tontit useille eri toimijoille ARA-tonttihinnalla. Kunnat luovat asemakaavoituksellaan ja tontinluovutuksellaan edellytyksiä myös vapaarahoitteiselle vuokra-asuntotuotannolle.

Alustavia seurantakohteita:

- ARA-tuotannon varmistaminen kuntien tontinluovutuksessa, tonttitarjonnan riittävyys
- Valmistuneet asunnot hallintamuodoittain

18. Valtio vaikuttaa omistajaohjauksessaan siihen, että valtion tarpeista vapautuvat, asuntorakentamiseen soveltuvat alueet luovutetaan kohtuuhintaisesti ensisijaisesti kunnille valtion kiinteistöstrategian mukaisia periaatteita noudattaen.

Alustavia seurantakohteita:

- Valtion kohtuuhintaan kunnille luovuttamat alueet ja niiden suunniteltu maankäyttö

19. Käynnistettävällä välivuokrauksella hankitaan olemassa olevasta asuntokannasta kiireellisimmässä asunnon tarpeessa oleville vuokra-asuntoja, jotka täydentävät ARA-asuntojen tarjontaa. Menettelyssä yksityinen vuokranantaja saa vuokran välivuokraajataholta, joka perii vuokran vuokralaiselta. Välivuokraustoimintaa hoitava taho voi olla esimerkiksi kunta-omisteinen vuokra-asuntoyhteisö. Tampereen kaupunkiseutu varautuu liittymään mukaan Helsingin seudulla käynnistettävään vastaavanlaiseen toimintaan.

Alustavia seurantakohteita:

- Välivuokrausmenettelyn eteneminen kunnissa/seudullisesti
- Valtion osallistuminen välivuokrauksen kustannuksiin

20. Tampereen kaupunki ja valtio laativat asunnottomuuden ennaltaehkäisyä koskevan sopimuksen, jossa käsitellään myös maahanmuuttajien asumista.

Alustavia seurantakohteita:

- Sopimuksen valmistelun ja toteutuksen eteneminen

5.3.2. Palvelujen saavutettavuus

Tavoite: Palvelujen saavutettavuutta parannetaan niiden kokoamisella keskustoihin, aluekeskuksiin ja lähipalvelukeskuksiin sekä kehittämällä joukkoliikenteen ja kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä kaupallisten ja julkisten palvelujen käytössä. Palveluverkkotyössä huomioidaan digitaaliset liikkumispalvelut ja matkaketjut sekä sähköinen asiointi.

21. Sopijaosapuolet kehittävät keskustojen ja keskusten kävely- ja pyöräilyolosuhteita ja jatkavat pyöräilyn seudullisten pääreittien laadun parantamista.

Alustavia seurantakohteita:

- Kävelijöiden ja pyöräilijöiden määrät
- Kaupunkiseudun kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman 2030 kärkitoimenpiteiden eteneminen

22. Kunnat sopivat pysäköintiä koskevista seudullisista periaatteista. Periaatteiden muodostamisessa huomioidaan pysäköinnin erilaiset tarpeet yhdyskuntarakenteen eri vyöhykkeillä sekä pysäköintiperiaatteiden vaikutukset liikkumisvalintoihin ja täydennysrakentamiseen. Pyöräpysäköintiä edistetään sisällyttämällä pysäköintinormi kuntien rakennusjärjestyksiin.

Alustavia seurantakohteita:

- Seudullisten pysäköintiperiaatteiden muodostaminen
- Pyöräpysäköintinormin sisällyttäminen kuntien rakennusjärjestyksiin

23. Sopijaosapuolet edistävät uusien käyttövoimien käyttöönottoa liikenteessä.

Alustavia seurantakohteita:

- Sähköautojen julkisten latauspisteiden määrä
- Sähköbussien määrä kaupunkiseudun joukkoliikenteessä

24. Digitalisaation ja kokeilujen avulla parannetaan liikkumispalveluita mm. hyödyntämällä monipuolisesti yhteiskunnan korvaamia kuljetuksia, edistämällä sähköpyörien, yhteiskäyttöautojen ja muiden yhteisöllisten ratkaisujen käyttöä sekä kehittämällä ”palvelut pyörille” -kokeiluja ja sähköisiä asiointipalveluja.

Alustavia seurantakohteita:

- Pirkanmaan henkilökuljetuksia koskevan toimintamallin (PIHKA) pilotointi ja mahdolliset innovatiiviset hankinnat
- Työpäivän aikaisten kutsupohjaisten liikkumispalveluiden kehittäminen
- Kuntien sähköisten asiointipalvelujen kehittyminen

25. Kaupunkiseudulla toteutetaan joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja kilpailukykyä edistäviä toimia. Sopijaosapuolet edistävät yhteiskäyttöisen tunnistepohjaisen lippu- ja maksujärjestelmän käyttöönottoa.

Alustavia seurantakohteita:

- Kaupunkiseudun joukkoliikenteen matkustajamäärän kehitys
- Kaupunkiseudun joukkoliikennetuen kehitys
- Yhteiskäyttöisen lippu- ja maksujärjestelmän kehittyminen

- *VR+seutulipun käyttäjämäärät*
- *Joukkoliikenteen houkuttelevuuden ja kilpailukyvyn parantamisen toimenpiteet*

26. Valtio mahdollistaa lähijunaliikenteen kokeiluja Lempäälän ja Nokian suunnilla. Oriveden suunnan joukkoliikenneratkaistu tarkastellaan kaupunkiseudun ja liikenneviraston yhteisen suunnitelman (2015–2016) tulosten pohjalta. Ratkaisussa huomioidaan raideliikenne, vt 9 kehittämistarpeet ja mahdollisuudet sekä liikkumisen kehittyvät palvelut.

Alustavia seurantakohteita:

- *Junatarjonta Tampereen kaupunkiseudulla*
- *Junamatkojen määrä Tampereen kaupunkiseudulla*
- *Oriveden joukkoliikennepalvelujen kehitys*

27. Joukkoliikenteestä vastaavien viranomaisten roolit ja toimivalta-alueet selvitetään.

Alustavia seurantakohteita:

- *Selvitystyön eteneminen*

6. SOPIMUKSEN TOTEUTUMINEN

Seuranta perustuu sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista ja vaikuttavuutta kuvaaviin mittareihin. Alustavat seurantakohteet on esitetty toimenpiteiden yhteydessä luvussa 5. Seurantatiedot koostetaan vuosittain julkaistavaksi raportiksi. Ympäristöministeriö voi tarvittaessa kutsua koolle osapuolten välisen seurantakokouksen.

Tämä sopimus tulee voimaan sopimusosapuolten allekirjoitettua sopimuksen. Sopimus on voimassa vuoden 2019 loppuun. Tavoitteena on vuonna 2019 valmistella uusi sopimus seuraavalle kaudelle.

Valtio-osapuolen sitoutuminen sopimukseen määritellään keväällä 2016 valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki eri sopimusmuodoille julkisen talouden suunnitelman ja talousarvion puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä.

Tampereen kaupunkiseudun kunnat ottavat huomioon talousarvioissaan ja yhdyskuntarakenteen hankekokonaisuuden pohjalta laadittavissa toteutusohjelmissa tässä sopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisen. Sopimuksen mukaisia toimenpiteitä edistetään vuosittaisissa tulosneuvotteluissa Liikenneviraston sekä Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa. Sopimusosapuolet edistävät sopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Valtion omien infrahankeiden toteuttaminen ja tuki kuntien infrastruktuurihankkeille kytketään kuntien asuntorakentamisen ja eheän yhdyskuntarakenteen kehittämiseen.

7. ALLEKIRJOITUKSET

Helsingissä xx. päivänä toukokuuta 2016

Liikenne- ja viestintäministeriö

Anne Berner
liikenne- ja viestintäministeri

Työ- ja elinkeinoministeriö

Olli Rehn
elinkeinoministeri

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

Hannu Rossilahti
ylivohtaja

Kangasalan kunta

Oskari Auvinen
kunnanjohtaja

Nokian kaupunki

Eero Väätäinen
kaupunginjohtaja

Pirkkalan kunta

Helena Rissanen
pormestari

Vesilahden kunta

Erkki Paloniemi
kunnanjohtaja

Ympäristöministeriö

Kimmo Tiilikainen
maatalous- ja ympäristöministeri

Liikennevirasto

Antti Vehviläinen
pääjohtaja

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Leena Vestala
ylivohtaja

Lempäälän kunta

Heidi Rämö
kunnanjohtaja

Oriveden kaupunki

Juha Kuusisto
kaupunginjohtaja

Tampereen kaupunki

Anna-Kaisa Ikonen
pormestari

Ylöjärven kaupunki

Jarkko Sorvanto
kaupunginjohtaja

LIITE 1: MAL-HANKKEET LIIKENNEINFRASTRUKTUURIN KEHITTÄMISEKSI

MAL-hankkeiden ohjelmointi

Valtio osoittaa Tampereen kaupunkiseudulle rahoitusta pieniin kustannustehokkaisiin liikennehankkeisiin (ns. MAL-raha) sopimuskaudella yhteensä 5 milj. euroa ja edellyttää kuntien käyttävän vastaavan summan toimenpiteisiin. Sopimuskauden alussa valtion rahoitus on kohdennettava valtion liikenneverkolle. Valtio selvittää mahdollisuuksia kohdistaa MAL-hankerahoitusta kuntien katuverkolle.

MAL-hankkeet ohjelmoidaan sopijaosapuolten yhteistyönä osana kaupunkiseudun jatkuvaa liikennejärjestelmäsuunnittelua. Työhön osallistuvat kaupunkiseudun liikennejärjestelmätyöryhmä (kuntien, Pirkanmaan ELY-keskuksen, Pirkanmaan liiton, liikenneviraston ja LVM:n edustajat), maankäytön- ja asumisen työryhmä, kävelyn ja pyöräilyn kehittämisryhmä sekä joukkoliikennetyöryhmä. Sopimuksen allekirjoitusvaiheessa on sovittu sopimuskauden alussa käynnistyvistä hankkeista (taulukko 1). Taulukko täydentyy sopimuskauden kuluessa. MAL-hankkeita koskevia toimenpiteitä ja niiden rahoitusta tarkastellaan vuosittain.

Valtio osoittaa Tampereen kaupunkiseudulle lisäksi joukkoliikennetukea 8,2 miljoonaa euroa joukkoliikenteen hankintaan sekä edistämään joukkoliikenteen lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmien yhteensopivuutta ja uudistamista sekä digitaalisten liikkumispalvelujen syntymistä.

MAL-hankkeiden kriteerit

MAL-hankkeiden valinnassa on käytetty seuraavia kriteereitä:

1. Hankkeen tulee toteuttaa Rakennesuunnitelmaa 2040 ja liittyä MAL-sopimuksessa esitettyyn tavoitteeseen tai toimenpiteeseen.
2. Hankkeen tulee edistää liikkumistapojen muutosta sekä kävelyn, pyöräilyn tai joukkoliikenteen käyttöä.
3. Hankkeen tulee tukea maankäytön kehittymistä luomalla edellytyksiä sujuvalle ja turvaliselle liikkumiselle.

MAL-hankkeet

Taulukko 1. MAL-hankkeet tilanne 10.3.2016

Sopimus-kohta	Tavoite/teema	Hankekuvaus	Toteutus-vuosi	Kustannus-arvio
6	Alueen kehittäminen	Pirkkala, Tampere: Naistenmatkantien, Nuolialantien ja Ilmailunkadun liikennejärjestelyt	2018–2019	1 800 000 €
12	Aseman seutujen kehittäminen	Tampere: Tesoman aseman suunnittelu ja rakentaminen	2019	450 000 €
13	Liityntäpysäköinti	Pyörien liityntäpysäköintikokonaisuus, suunnittelu ja toteutus	2018	100 000 €
13	Liityntäpysäköinti	Autojen liityntäpysäköintikokonaisuus, suunnittelu ja toteutus 2 korissa: sopimukset kauppojen kanssa, rakentamiskohteet	2017–2019	750 000 €
13	Liityntäpysäköinti	Ylöjärvi: Matkatien liityntäpysäköinti (auto + pyörä)	2016	50 000 €
23	Uusien käyttövoimien edistäminen	Sähköautojen latauspisteverkoston suunnittelu ja latauspisteiden toteutus liityntäpysäköintien yhteyteen	2017–2019	20 000 €
23	Uusien käyttövoimien edistäminen	Sähköpolkupyörien lataaminen	2017–2019	10 000 €
21	Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen	Lempäälä, Tampere: Tampere-Lempäälä pyöräilyn seudullisen pääreitit laadun parantaminen	2018	800 000 €
21	Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen	Nokia, Tampere: Tampere-Nokia pyöräilyn seudullisen pääreitit laadun parantaminen	2018	800 000 €
21	Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen	Ylöjärvi, Tampere: Tampere-Ylöjärvi pyöräilyn seudullisen pääreitit laadun parantaminen	2018	800 000 €
21	Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen	Kangasala: Tampere-Kangasala pyöräilyn seudullisen pääreitit laadun parantamisen jatkaminen (Vatjalan kohta)	2016–2019	550 000 €
21	Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen	Tampere: Pyörätie Santalahti-Lielähti (2 km)	2017	800 000 €
21	Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen	Pyöräilyn infopylväät kuntakeskuksiin	2018	200 000 €
25	Joukkoliikenteen edistäminen	Tampere: Solmupysäkkien kohdemääritys, RS ja toteutus	2018	400 000 €
25	Joukkoliikenteen edistäminen	Tampere, Kangasala: Ruutanantielle (mt 3400) 2 pysäkkiparia Tarastejärvelle	2016–2017	50 000 €
25	Joukkoliikenteen edistäminen	Tampere: Hatanpään valtatie joukkoliikennekaistat: YS, RS ja toteutus.	2018	200 000 €
25	Joukkoliikenteen edistäminen	Orivesi: Kiertoliittymä vt 9 rampin ja kt 66 liittymään, linja-autopysäkit ja liityntäpysäköinti	2018	500 000 €
25	Joukkoliikenteen edistäminen	Lempäälä: Tampereentien (mt 3003) Hakkarin kohdan pysäkki- ja suojatiejärjestelyt	2017	150 000 €
	Alueen kehittäminen	Orivesi: Kiertoliittymä kt 58 ja Opintien liittymään	2017	400 000 €
	Turvallisuuden parantaminen	Nokia: Jkpp-alikulku vt:lle 12 Viholan kohdalle	2018	500 000 €
	Turvallisuuden parantaminen	Vesilahti: Tievalaistus välillä Lempäälä-Vesilahti (3 km)	2017	110 000 €

Kategorian 1 alustava kustannusarvio on yhteensä 9,4 M€. Kustannuksista kohdentuu alustavasti 4,3 M€ valtiolle ja 5,1 M€ kunnille. Kustannusarvioiden ja toteutusratkaisujen täsmennyttyä hankelistaa voidaan täydentää kategorioihin 2 ja 3 esitetyistä hankkeista.

Alustavia seurantakohteita:

- MAL-hankkeiden suunnittelun ja toteutuksen eteneminen ja kustannukset

LIITE 2: ASUNTOTUOTANTOTAVOITTEET 2016–2019

Sopimuskaudella valmistuvat asunnot

	Asuntoja kpl/v	Asuntoja kpl yhteensä
Kangasala	210	840
Lempäälä	310	1 240
Nokia	230	920
Orivesi	30	120
Pirkkala	320	1 280
Tampere	1 900	7 600
Vesilahti	20	80
Ylöjärvi	140	560
Seutu yht.	3 160	12 640

Sopimuskaudella valmistuvien kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tavoiteosuudet (ARA-rahoituksella toteutettavat ja kuntien kohtuuhintainen tuotanto)

	Osuus kokonais- tuotannosta, %	Asuntoja kpl/v	Asuntoja kpl yhteensä
Kangasala	17	36	143
Lempäälä	17	53	211
Nokia	17	39	156
Orivesi	10	3	12
Pirkkala	17	54	218
Tampere	30	570	2 280
Vesilahti	5	1	4
Ylöjärvi	17	24	95
Seutu	25	790	3 160

Taulukko: Asemakaavavaranto ja sopimuskaudella valmistuvat asemakaavat, asumisen k-m²

Kunta	Yhdyskuntarakennetta täydentävät alueet (ykr-taajaman sisällä), asemakaavojen asumisen kem2		...josta Hervanta-keskusta-raitiotievyöhykkeen vaikutusalueella (800m), as.kaavataso kem2 2016-2019 (mitattu raitiotielinjasta)		...josta keskusta-Lentävänniemi - raitiotievyöhykkeen vaikutusalueella (800m), as.kaavataso kem2 2016-2019 (mitattu raitiotielinjasta)		Yhdyskuntarakennetta laajentavat alueet (ykr-taajaman ulkopuolella olevat alueet), asemakaavojen asumisen kem2		Yhteensä	
	Varanto 12/2015	Arvio kem2 jaksolla 2016-2019	Varanto 12/2015	Arvio kem2 jaksolla 2016-2019	Varanto 12/2015	Arvio kem2 jaksolla 2016-2019	Varanto 12/2015	Arvio kem2 jaksolla 2016-2019	Varanto 12/2015	Arvio kem2 jaksolla 2016-2019
Kangasala	220 000	150 000					40 000	60 000	260 000	210 000
Lempäälä	25 735	114 600						70 000	25 735	184 600
Nokia	199 300	83 000					78 400	0	277 700	83 000
Orivesi	51 100	8 000					11 700	10 000	62 800	18 000
Pirkkala	21 300	176 800							21 300	176 800
Tampere	1 103 106	1 204 292	186 423	642 191	140 437	184 600	159 340	373 500	1 262 446	1 577 792
Vesilahti	79 400	0						25 000	79 400	25 000
Ylöjärvi	121 342	105 500					1 190	1 360	122 532	106 860
Yhteensä	1 821 283	1 842 192					290 630	539 860	2 111 913	2 382 052

Kartta: Asumisen kaavoitus sopimuskaudella, merkittävimpien asemakaavojen sijainti ja k-m²

